

 Pracownia Pomocy
i Integracji Społecznej

Podmiotowość w środowiskowej pracy socjalnej W kierunku społecznościowej organizacji usługowej zorientowanej na podmiotowość

Dr hab. Ryszard Szarfenberg

Uniwersytet Warszawski
Instytut Polityki Społecznej
Pracownia Pomocy i Integracji Społecznej

Konferencja Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie
„Mamy moc pomagania” 6 listopada 2015

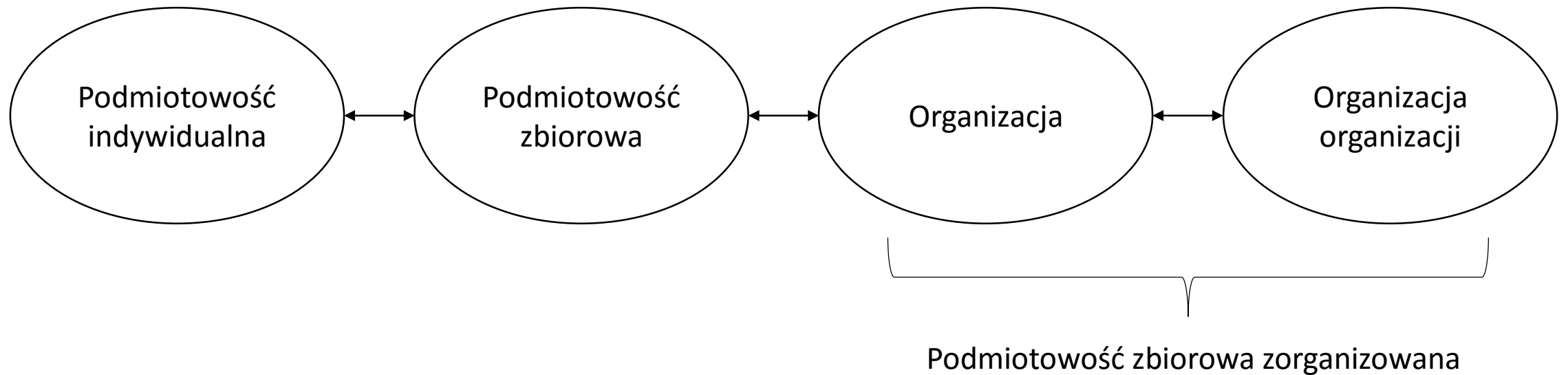
Podmiotowość – wymiar indywidualny – podstawowe założenia

- Każdy człowiek może być podmiotem, czyli ma zdolność do samodzielnego planowania i prowadzenia działań w swoim imieniu i na własną odpowiedzialność
- Potencjał podmiotowości zależy od cech, na które ludzie nie mają wpływu i od czynników, na które wpływ mają
- Potencjał podmiotowości może być zwiększany lub zmniejszany przez działania własne i działania innych
- Osiągnięty potencjał podmiotowości może być wykorzystywany w różnym stopniu

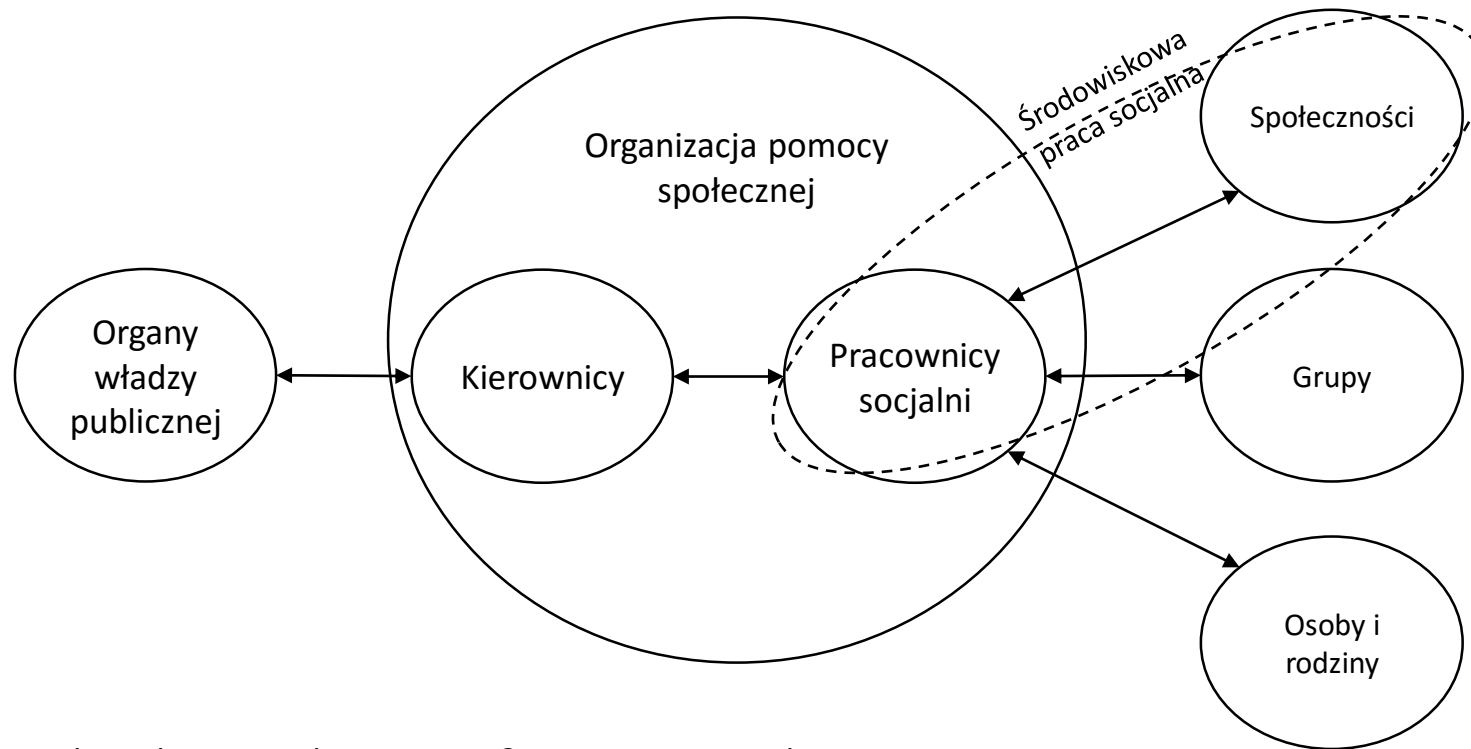
Podmiotowość – wymiar zbiorowy – podstawowe założenia

- Przejawem podmiotowości zbiorowej są różne formy współpracy między ludźmi
- Współpraca między obcymi sobie ludźmi może mieć charakter mniej lub bardziej trwały
- Trwała współpraca większej liczby ludzi wymaga organizacji
- Podtrzymywanie trwania organizacji wymaga działań ściśle organizatorskich (np. rządzenie, zarządzanie, koordynowanie)
- Organizacje mogą łączyć się z innymi organizacjami i tworzyć meta-organizacje (np. federacje)

Od podmiotowości indywidualnej do meta-organizacji

Podstawowe relacje społeczne w pomocy społecznej i w pracy socjalnej

Podstawowe relacje między

- Organami władzy publicznej a kierownikami organizacji
- Kierownikami a pracownikami socjalnymi
- Pracownikami socjalnymi a
  - Rodzinami
  - Grupami
  - Społecznościami

Jakie relacje zostały pominięte? Pracownicy socjalni a inni pracownicy pomocy. Kierownicy ops a kierownicy innych organizacji pomocowych

Środowiskowa praca socjalna jako organizowanie społeczności lokalnej

- Co to jest: długofalowy proces
- Co jest przedmiotem procesu:
  - upodmiotowienie ludzi jako członków konkretnej wspólnoty terytorialnej lub kategoryjnej
  - tworzenie sieci współpracy i lokalnych struktur
- Jaki cel ostateczny procesu:
  - Wspieranie rozwoju lokalnego
  - Poprawianie jakości życia
- Jaki cel pośredni:
  - Umożliwianie społeczności rozwiązywania własnych problemów
  - Wzmacnianie potencjału zarówno grup, jak i całej społeczności
  - Współtworzenie środowiska zmiany

Podmiotowość ludzi jako członków społeczności (SUWAK)

- **S**pójność (poziom szacunku, wrażliwości, tożsamości, dbałości o równość szans, poczucie przynależności)
- **U**podmiotowienie (poziom wiary w siebie, samooceny, gotowości na zmianę)
- **W**pływ (poziom poczucia wpływu, decyzyjności, gotowości na zmianę i odpowiedzialności)
- **A**ngażowanie (poziom wspólnotowego myślenia, zaufania, relacji, świadomości problemów, motywacji, gotowości do wspólnych działań)
- **K**ooperacja (poziom sieci, otwartości i gotowości na współpracę)

Wspólnota, społeczność, czyli co?

- Zbiorowość ludzi, która spełnia kilka warunków
  - Łączy ich co najmniej jedna społecznie istotna cecha
  - Mają świadomość odrębnej tożsamości
  - Mają świadomość wspólnoty wartości i interesów
- Społeczności dzielone są według cechy łączącej na
  - Terytorialne (łącząca cecha to wspólne terytorium, tożsamość budowana na bazie wspólnego terytorium)
  - Kategorialne (łącząca cecha nie wiąże się z terytorium)
- Społeczności mogą być
  - Niezorganizowane
  - Zorganizowane

Społeczność zorganizowana

- Społeczność niezorganizowana spełnia wszystkie cechy definicyjne społeczności, ale nie tworzy ona własnej organizacji
- Społeczność zorganizowana spełnia wszystkie cechy definicyjne społeczności i dodatkowo ma ona co najmniej jedną własną organizację
- Głównym sensem organizowania społeczności jest zmiana prowadząca do
  - zorganizowania społeczności niezorganizowanej
  - wpływania na organizację już zorganizowanej społeczności (np. powoływanie nowych organizacji, zmienianie organizacji już istniejących)

Zorganizowana społeczność udzielająca usług swoim członkom

- Członkowie społeczności mają wspólne nie tylko wartości i interesy, ale też potrzeby
- Organizacja społeczności ma na celu zaspokajanie wspólnych potrzeb członków społeczności
- Zaspokajanie potrzeb członków społeczności odbywa się poprzez udzielanie im usług
- *Jakie cechy powinna mieć organizacja usługowa zorientowana na podmiotowość członków społeczności?*

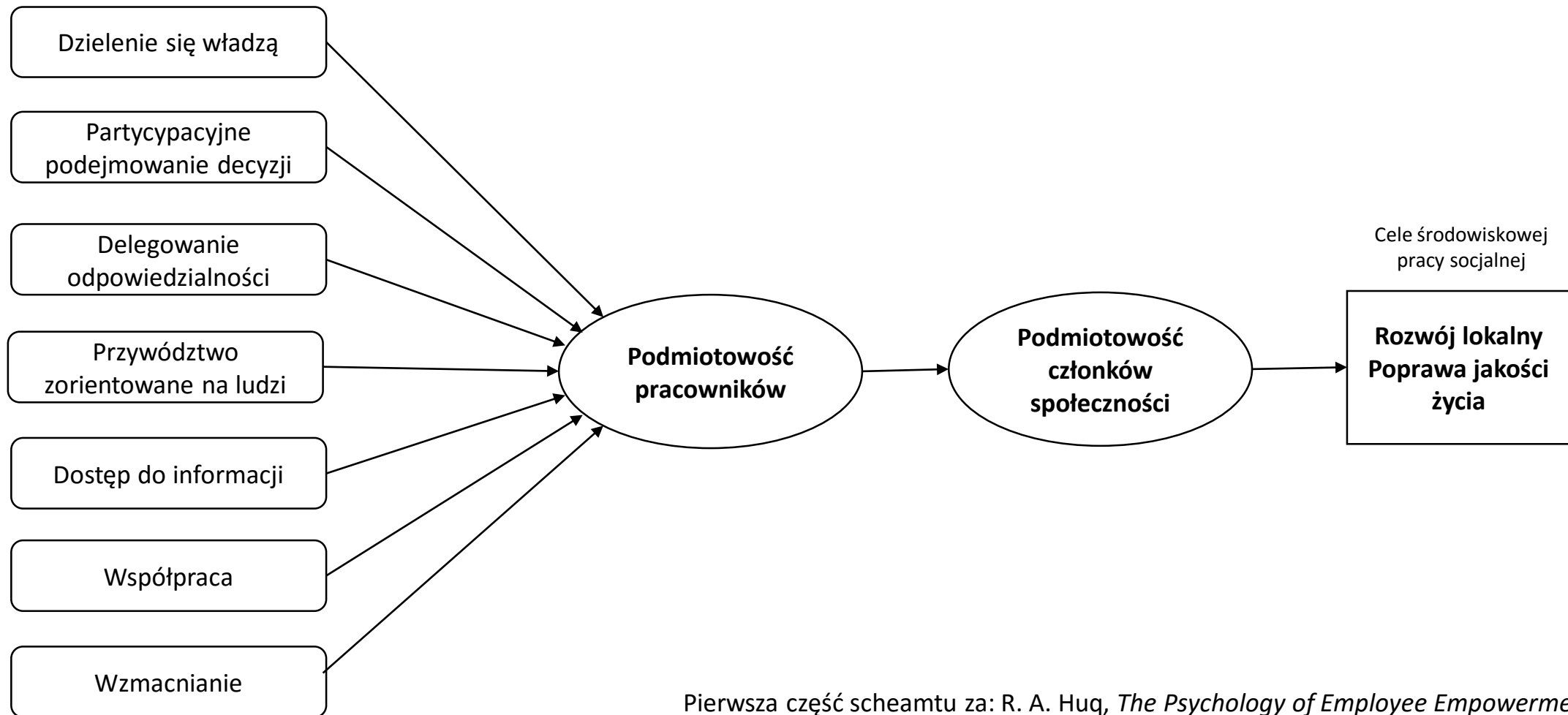
Dziesięć cech społecznościowej organizacji usługowej zorientowanej na podmiotowość

1. Tworzy formalne struktury dla uczestnictwa członków społeczności w podejmowaniu decyzji w organizacji
2. Tworzy partnerstwa z członkami społeczności w celu projektowania i oceniania swoich usług
3. Rozwija polityki i procedury, aby przewyżczać bariery społeczne i kulturowe w skutecznym udzielaniu usług
4. Rozwija takie praktyki podejmowania decyzji, aby zminimalizować różnice władzy między pracownikami organizacji, i między nimi a członkami społeczności
5. Wspiera pracę zespołową i współpracę między pracownikami

Dziesięć cech społecznościowej organizacji usługowej zorientowanej na podmiotowość cd.

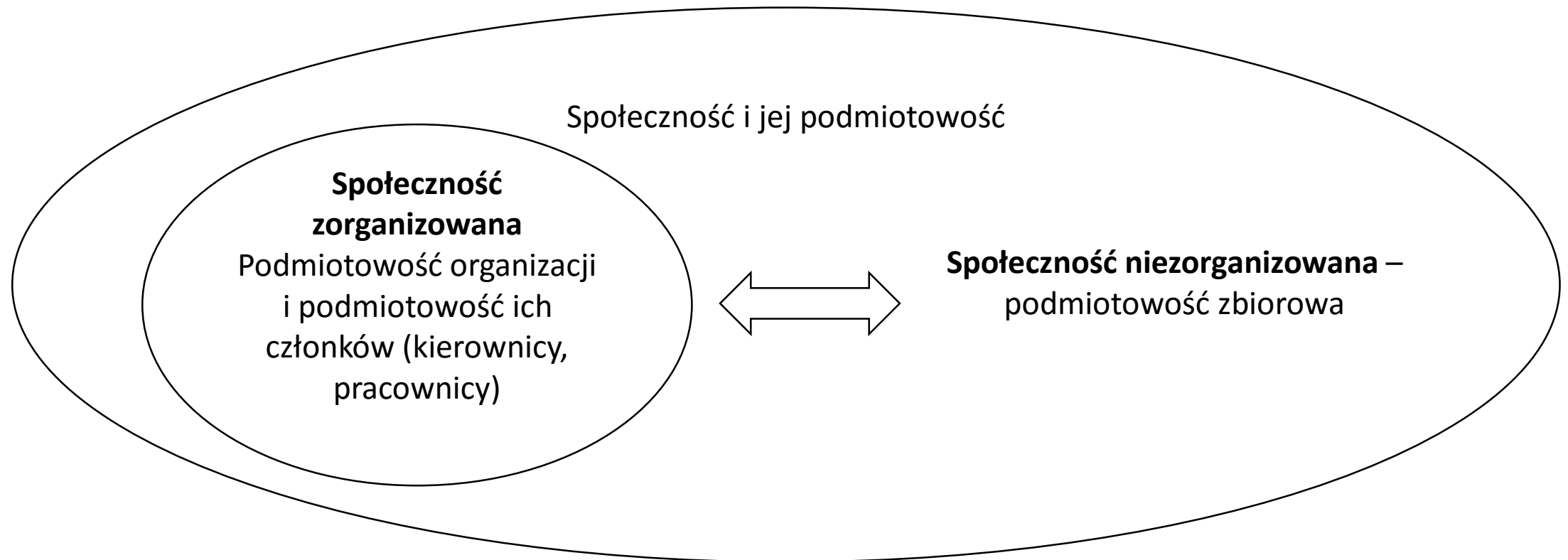
6. Realizuje strategie na rzecz psychologicznej podmiotowości pracowników organizacji
7. Ma kierowników najwyższego szczebla, którzy są oddani sprawie podmiotowości zarówno pracowników, jak i członków
8. Realizuje strategie na rzecz poprawy zadowolenia z pracy wśród pracowników organizacji
9. Zachęca pracowników, aby zgłaszali propozycje usprawnień w polityce organizacji i w udzielaniu usług członkom społeczności
10. Działa na rzecz wzrostu swojej pozycji w społeczności, jak również politycznego wpływu obsługiwanych członków społeczności

Model zorientowany na podmiotowość pracowników organizacji społecznej

Pierwsza część schematu za: R. A. Huq, *The Psychology of Employee Empowerment: Concepts, Critical Themes and a Framework for Implementation*, 2015, s. 210

Podmiotowość społeczności – szkic modelu

Uwaga

- Członkowie organizacji (kierownicy, pracownicy) są również członkami społeczności, a więc ich podmiotowość w organizacjach jest częścią podmiotowości całej społeczności
- Kierownicy i pracownicy poza organizacjami również mogą realizować podmiotowość zbiorową, która nie ma charakteru zorganizowanego

Wątki do dalszej eksploracji

- Koprodukcja* i jej relacja z podmiotowością społeczności i podmiotowością w społeczności
- Relacja między podmiotowością w społeczności zorganizowanej i podmiotowością w społeczności niezorganizowanej
- Podwójna podmiotowość społeczności, która jest zorganizowana terytorialnie i której członkowie organizują się kategorialnie
- Praktyczna strona realizacji ideału organizacji zorientowanej na podmiotowość
- Ideał społeczności zorientowanej na podmiotowość indywidualną i zbiorową

* D. Sześciło, *Samoobsługowe państwo dobrobytu. Czy obywatelska koprodukcja uratuje usługi publiczne?* SCHOLAR, 2015

T. Kaźmierczak, *Koprodukcja usług publicznych*, ekspertyza dla PK EAPN, 2014